CONȚINUTUL ŞI NATURA JURIDICĂ A DREPTULUI SUBIECTIV LA DIFUZAREA OPEREI

Dorian CHIROŞCA,
Director general AGEPI

Dreptul la difuzarea operei este o împuternicire legală a autorului şi, după natura sa juridică, este un drept subiectiv patrimonial, absolut, opozabil tuturor persoanelor.

Potrivit art. 10 alin. 2 lit. (b) al Legii Republicii Moldova nr. 293/1994 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, adoptată la 11.23.1994 şi promulgată la 12.16.1994 (în continuare - Lege) autorului sau altui titular al dreptului de autor îi aparţine dreptul exclusiv la difuzarea exemplarelor operei, inclusiv prin comercializare, închiriere şi prin alte modalităţi. Această normă este o reproducere mot à mot a regulii prevăzute de art. 16 alin. 2 din Legea Federaţiei Ruse privind dreptul de autor şi drepturile conexe adoptată la 09.07.1993, potrivit căreia „autorul posedă dreptul exclusiv de a difuza exemplarele de operă prin orice modalitate, inclusiv: prin comercializare, darea în chirie şi alte modalităţi (dreptul la difuzare)”.

După cum se menționează în literatura de specialitate, dreptul de autor a fost conceput ca un drept la comercializare a cópiilor operelor. În opinia lui Mark Rose, pentru prima data dreptul la comercializare a apărut în practica judiciară franceză în 1504. Potrivit unui litigiu examinat de instanța de judecată, vânzătorul de cărți Jane Boissie a încercat să difuzeze cópii ale unui almanah medical elaborat de medicul Gil Cop. Instanța a adoptat o decizie prin care a interzis comercializarea acestor cópii fără permisiunea medicului-autor[1].

Reieşind din faptul că atât dreptul la comercializare, cât şi dreptul la închiriere sunt nişte drepturi de autor distincte, le vom examina pe fiecare în parte.

[1] Rose M. Authors and Owners. The invention of Copyright. London, 1994. p.18-19, citat de Калятин В., Интеллектуальная собственность (Исключительные права). – Москва: НОРМА, 2000. – p.98.

Dreptul la difuzare, după cum se menționează în literatura de specialitate, este o împuternicire a autorului care presupune plasarea în circuitul civil (transmiterea, comercializarea) a suportului material inițial, adică a originalului operei, sau cópiile lui, multiplicate prin reproducere.[2]

În opinia lui V. Dozorțev, susținută şi de A. Sergeev, dreptul la difuzare reprezintă plasarea în circuitul civil a suporturilor materiale care au fost multiplicate în baza dreptului de autor prin reproducere. Prin urmare, originalul operei nu poate fi obiectul dreptului la difuzare, deoarece, după cum se afirmă, putem considera originalul operei obiect al dreptului la difuzare doar pentru legislațiile dreptului de autor care cunosc institutul dreptului la succedare.[3]

Legiuitorul moldav, ca şi cel rus, limitează dreptul la difuzare doar pentru exemplarele de opere şi nu se referă la faptul că autorul posedă dreptul de difuzare şi pentru originalul operei. Credem că în această problemă s-a reieşit anume din argumentele expuse de A. Sergheev, care în prezent nu mai sunt actuale, deoarece dreptul de succedare al autorului este reglementat de Lege.

Deşi, după cum s-a menționat deja, dreptul la difuzare reprezintă plasarea în circuitul civil a suporturilor materiale, se consideră că acesta include şi alte forme de realizare a operei către public (interpretarea publică, comunicarea publică).

Potrivit Glosarului OMPI privind termenii din domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe, „prin difuzare, de obicei, se înțelege orice propagare publică a operelor prin toate modalitățile apropriate. În plus, pe lângă difuzarea exemplarelor de operă, termenul include în sine radiodifuzarea, comunicarea prin cablu, interpretarea şi alte modalități de comunicare pentru informare generală." [4]

De altă părere este Yolanda Eminescu - în opinia sa „prin difuzare se înțelege punerea în circulație a operei reproduse prin orice mijloc: cuvinte, sunete sau imagini. Totodată, difuzarea se referă exclusiv la operele fixate pe un suport material şi are, aşadar, ca obiect nu direct opera, ci suportul material multiplicat în care este incorporată opera".[5]

Pe aceeaşi poziție se plasează şi directiva 2001/29/CE care, în art. 4, stipulează că „dreptul de distribuire vizează doar originalul operei sau cópiile acestuia". Astfel, după părerea lui Viorel Roş, pe care o împărtăşim, „dreptul de distribuție nu este implicat în cazul în care opera este făcută accesibilă pe Internet, deoarece optica Uniunii Europene este în sensul că în realitate în cazul unei opere accesibile pe Internet intervine dreptul la reprezentare iar nu dreptul la reproducere cu corolarul său, dreptul la distribuție".[6]

În acest sens, preambulul paragrafului 29 al directivei 2001/29/CE prevede că „ problema epuizării dreptului nu se aplică în cazul serviciilor, în special al serviciilor on-line. Acest argument se aplică şi în cazul unei cópii fizice a unei opere sau a unui alt obiect protejat, realizată de utilizatorul unui astfel de serviciu cu consimțământul titularului dreptului. În consecință, acelaşi principiu se aplică în cazul închirierii sau împrumutării originalelor sau cópiilor operelor sau ale altor obiecte protejate care reprezintă servicii prin însăşi natura lor. Spre deosebire de CD-ROM sau CD-I, în cazul cărora proprietatea intelectuală este incorporată într-un suport fizic, mai exact într-un produs, fiecare serviciu on-line este de fapt o operațiune care ar trebui supusă autorizării în cazurile în care dreptul de autor sau drepturile conexe prevăd altfel.

În dreptul de autor comunitar dreptul la difuzare se regăseşte în dreptul la distribuire, care are o formulare mult mai largă decât dreptul de difuzare prevăzut de legiuitorul moldav.

---

[2] Гаврилов Э. Советское авторское право, Основные положения, Тенденции развития, Наука - Москва, 1984. с.154.

[3] Сергеев А., Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Издание второе, переработонное и дополненное. - , Москва, «ПРОСПЕКТ»,1999. – с.192.

[4] Глосарий терминов по авторскому праву и смежным правам. Published by the World Intellectual Property Organization, - Geneva, 1981. – с. 80.

[5] Yolanda Eminescu, Dreptul de autor, Legea nr. 8 din 14 martie 1996, comentată, LUMINA LEX,1997, p.167.

[6] Roş V., Dragoş B., Spineanu-Matei O., Dreptul de autor şi drepturile conexe. - Bucureşti, ed. All Beck, 2005, p.257.

Pentru prima dată la nivel comunitar dreptul de distribuire se regăseşte în art. 4 lit. (c) al directivei Consiliului 91/250/CEE din 14 mai 1991 privind protecția juridică a programelor pentru calculator (în continuare – directiva 91/250/CEE) potrivit căreia drepturile exclusive ale titularului programului pentru calculator cuprind dreptul de a efectua sau a autoriza orice formă de distribuție publică, inclusiv închirierea originalului sau a cópiilor unui program pentru calculator. Prima vânzare a cópiei unui program pentru calculator de către titularul dreptului sau cu consimțământul acestuia în cadrul Comunității epuizează dreptul de distribuție a acestei cópii în Comunitate, cu excepția dreptului de a controla închirierile ulterioare ale programului pentru calculator sau ale cópiilor acestuia.

Art. 5 din directiva Parlamentului European şi a Consiliului 96/9/CE din 11 martie 1996 privind protecția juridică a bazelor de date stipulează că autorul unei baze de date beneficiază, în ceea ce priveşte expresia acestei baze care poate face obiectul unei protecții prin dreptul de autor, de dreptul exclusiv de a executa sau de a autoriza orice formă de distribuție către public a bazei de date sau a cópiilor acesteia. Prima vânzare a unei cópii a bazei de date în cadrul Comunității de către titularul dreptului, sau cu consimțământul acestuia, epuizează dreptul de a controla revânzarea acestei cópii în cadrul Comunității.

Art. 6 al Acordului OMPI privind dreptul de autor instituie dreptul de difuzare, potrivit căruia autorii operelor literare şi artistice dețin dreptul exclusiv de a autoriza comunicarea, în vederea informării generale, a originalului şi a exemplarelor operelor lor prin comercializare sau prin alte modalități de cesiune a dreptului de proprietate. De menționat că Acordul OMPI privind dreptul de autor nu se referă la problema, pe care o considerăm foarte controversată, cu referire la epuizarea dreptului de distribuție. Prin urmare, Acordul menționat oferă țărilor care vor adera posibilitatea de a se determina ele însele privind întinderea epuizării dreptului de distribuție, care poate acoperi un teritoriu național sau regional sau tot teritoriul internațional. În literatura de specialitate există opinia că în primul caz autorul se va putea opune importului de exemplare de opere puse în circulație în țările terțe. În al doilea caz, autorul se poate opune importului de exemplare de opere puse în circulație din orice țară, adică o epuizare universală.[7]

Potrivit art. 4 al directivei 2001/29/CE, statele-membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice formă de distribuire către public, prin vânzare sau prin altă modalitate, a originalului operei sau a cópiilor acestuia. Dreptul de distribuire a originalului sau a cópiilor operei nu se epuizează în cadrul Comunității, exceptând cazul în care prima vânzare sau primul altfel de transfer al proprietății asupra obiectului în cauză în cadrul Comunității se face de către titularul dreptului sau cu acordul acestuia. Conform paragrafului 28 din preambulul directivei 2001/29/CE „protecția dreptului de autor include dreptul exclusiv de a controla distribuția unei opere incorporate într-un bun corporal. Prima vânzare a originalului unei opere sau a unor cópii ale acestuia în cadrul Comunității de către titularul dreptului de autor sau cu consimțământul acestuia epuizează dreptul de a controla revânzarea acestuia în cadrul Comunității. Acest drept nu trebuie epuizat prin vânzarea originalului sau a cópiilor acestuia în afara Comunității de către titularul dreptului de autor sau cu consimțământul acestuia".

Prevederile directivei 2001/29/CE referitoare la dreptul de distribuire au fost implementate de legiuitorul român în art. 13 alin. (b) al Legii nr. 8/1996, astfel că utilizarea unei opere dă naştere la drepturi patrimoniale, distincte şi exclusive ale autorului de a autoriza sau de a interzice distribuirea operei. Potrivit art. 14/1 din Legea nr. 8/1996 prin distribuire, în sensul prezentei legi, se înțelege vânzarea sau orice alt mod de transmitere, cu titlu oneros ori gratuit, a originalului sau a cópiilor unei opere, precum şi oferirea publică a acestora.

Doctrina franceză recunoaşte dreptul de distribuire care reprezintă un corolar al dreptului de destinație şi care, la rândul său, reprezintă un dezmembrământ al dreptului la reproducere. Expresia dreptul la destinație a apărut în doctrina franceză în anul 1975 urmare unei analize făcute de Franck Gotzen asupra concepției franceze şi belgiene a dreptului de reproducere. Potrivit lui, „autorul are puterea de a interzice tuturor

[7] Pollaud-Dulian F., Le droit d'auteur. – Paris: ECONOMICA, 2005, p.891.

contractanților, precum şi tuturor achizitorilor ulteriori una sau mai multe forme de utilizare determinată de exemplarele de opere". Se are în vedere că autorul poate controla nu numai comercializarea exemplarelor de opere, dar şi orice alte forme de valorificare,[8] spre exemplu, integrarea directă a unei opere într-o bază de date.

Dreptul la distribuție în doctrina franceză este analizat ca o prerogativă ce autorizează autorii şi titularii de drepturi conexe de a controla orice formă de punere la dispoziția publicului a exemplarelor de opere sau elementelor protejate de drepturile conexe".[9]

După cum am specificat mai sus, atât directiva comunitară privind bazele de date, programele pentru calculator, cât şi directiva privind armonizarea anumitelor aspecte ale dreptului de autor şi drepturilor conexe în societatea informațională prevede că dreptul la distribuție se epuizează la prima vânzare a operei sau a cópiilor de opere în Comunitate. O excepție de la această regulă a epuizării drepturilor o constituie dreptul de închiriere şi dreptul la împrumut, care se menționează în directiva 2001/29/CE, regula 28: „dreptul de distribuție prevăzut în prezenta directivă nu aduce atingere dispozițiilor privind drepturile de închiriere sau împrumut prevăzute în capitolul I din directiva privind dreptul de închiriere şi împrumut şi anumite drepturi de autor în domeniul proprietății intelectuale".

Teoria epuizării drepturilor a fost elaborată de doctrina germană în materie de brevete de invenție şi extinsă ulterior la toate obiectele de proprietate intelectuală. Acceptând această regulă, se consideră că titularul de brevet îşi pierde o parte din prerogativele sale ca urmare a epuizării dreptului său din momentul în care obiectul invenției brevetate a fost comercializat de el sau cu consimțământul său. Dreptul aplicabil în acest caz raporturilor dintre titularul de brevet şi eventualii cumpărători va fi dreptul comun al contractelor şi nu dreptul de proprietate industrială.[10]

Justificarea mecanismului de epuizare a dreptului la distribuție pe piața Comunității Europene este dictată de necesitatea respectării condițiilor de concurență loială şi a principiilor de liberă circulație a produselor şi mărfurilor pe teritoriul CE.

Mai multe țări-membre şi nemembre ale Comunității Europene au inclus principiul epuizării drepturilor de autor în legislațiile lor naționale. Potrivit lui Michel M. Walter, „implementarea principiului de epuizare europeană a dreptului de distribuție este privit sub două aspecte. Pe de o parte, înstrăinarea unui exemplar al operei sau al unui alt obiect cu consimțământul autorului implică epuizarea dreptului de distribuție pe întregul spațiu economic european. Pe de altă parte, doar un singur transfer de proprietate asupra unui exemplar al operei sau a unei cópii care a avut loc în cadrul Comunității Europene epuizează dreptul de distribuție al autorului. Modificările care au avut loc în Legea austriacă în 2003 au transpus explicit ambele principii pentru toate categoriile de opere şi alte obiecte protejate".[11]

Potrivit lui Georges Koumantos, Grecia a fost printre primele țări care a transpus directiva 2001/29/CE în legislația sa națională privind dreptul de autor, astfel că art. 3 alin. 1 lit. (d) al Legii elene prevede că autorul are dreptul de a „pune în circulație originalul sau exemplarele de opere". Această formulare indică epuizarea universală a dreptului de a pune în circulație exemplarele de operă, formulată prin definiția conform căreia „punerea în circulație nu poate avea loc decât o singură dată, adică prima". Transpunerea directivei a avut drept scop să reamplaseze termenul „punere în circulație" cu termenul „dreptul de distribuție" şi să prevadă că dreptul de distribuție va avea o epuizare obligatorie comunitară şi nu o epuizare universală.[12]

[8] A. Lucas, H.-J. Lucas, Traité de la propriété littéraire et artistique, editura Litec, ediția 2, Paris, 2001, p.213.

[9] Lamy droit des medias et de la communication, Tome 1, Lamy, 2005, pag.121-36.

[10] Roş Viorel, Dreptul proprietății intelectuale, Editura Global Lex, Bucureşti, 2001, p. 394.

[11] Michel M. Walter, The implimentation of the infosoc-directive in Austria, The Copyright Amendment 2003, Revue internationale du droit d' auteur, 22 octobre 2004, p.49-51.

[12] Koumantos Georges, La transposition de la directive 2001/29/CE (société d'information), Revue internationale du droit d' auteur, 22 octobre 2004, p.113-115.

Legiuitorul român a transpus prevederile directivei 2001/29/CE în art. 14/1 al Legii nr. 8/1996, potrivit căruia dreptul de distribuire se epuizează odată cu prima vânzare sau cu primul transfer de drept de proprietate asupra originalului ori a cópiilor unei opere, pe piața internă, de către titularul de drepturi sau cu consimțământul acestuia.

Considerăm că atunci când legiuitorul român a specificat că dreptul de distribuție se epuizează doar pe piața internă, se are în vedere piața Comunității Europene. Această afirmație capătă putere juridică din momentul când România a devenit membră a Uniunii Europene.

Reieşind din prevederile legale expuse mai sus, am putea face nişte precizări cu referire la teoria epuizării dreptului de distribuție:

a) epuizarea dreptului de valorificare nu se referă la toate drepturile, ci doar la dreptul de comercializare a originalului ori a cópiilor unei opere;

b) epuizarea dreptului exclusiv nu are caracter universal, ci caracter național, astfel că autorul se poate opune importului de exemplare de opere din afara teritoriului național;

c) epuizarea dreptului de distribuție nu se referă la operele plasate în circuitul civil care sunt contrafăcute.

De altfel, distingem două forme de epuizare a dreptului de distribuție care au o reflectare în legislațiile diferitelor țări. Ne vom referi la cazurile de epuizare națională şi epuizare internațională a dreptului de distribuire.

Putem considera că dreptul de distribuire are o epuizare internațională în condițiile în care autorul, după prima comercializare sau transfer de proprietate a originalului sau cópiilor operelor, nu mai poate controla distribuirea lor de mai departe, adică nu poate interzice importul de exemplare de opere fabricate peste hotarele țării sale. Este cazul Federației Ruse, care stipulează, în art. 16 alin.3 al Legii privind dreptul de autor şi drepturile conexe, că dacă exemplarele de opere publicate legal au fost puse în circuitul civil prin intermediul comercializării, atunci este admisă difuzarea lor ulterioară fără permisiunea autorului şi fără achitarea remunerației de autor. De altfel, legiuitorul rus nu face careva referiri la teritoriul, în limitele căruia dreptul de distribuire va fi epuizat.

După cum se stipulează în comentariul la Legea Federației Ruse privind dreptul de autor şi drepturile conexe, elaborat de E. Gavrilov, „dreptul la distribuirea liberă ulterioară a exemplarelor de opere procurate de consumator după epuizarea dreptului este în vigoare fără careva limitări de teritoriu. O excepție de la acest drept va fi cazul când pe exemplarul de operă va fi aplicată o inscripție despre limitarea teritorială a dreptului de difuzare. Spre exemplu: ”Opera dată este destinată spre difuzare doar pe teritoriul Ucrainei”. În astfel de cazuri pentru difuzarea operei pe teritoriul Rusiei este necesar consimțământul autorului operei, care poate fi obținut doar prin semnarea unui acord.[13]

Epuizarea națională a dreptului de distribuție a operei sau a exemplarelor de operă se referă la cazul când autorul nu poate interzice distribuirea de mai departe a exemplarelor de operă prin comercializare sau prin altă modalitate pe un teritoriu distinct, care poate fi teritoriul unui stat sau al unor uniuni de state, dacă opera sau exemplarele de operă publicate legal au fost pentru prima dată plasate în circuitul civil cu acordul autorului.

Epuizarea națională a dreptului de distribuție este aplicată de toate țările-membre ale Uniunii Europene şi de cele în curs de aderare. După cum se menționează în literatura de specialitate, Curtea de Justiție a Comunității Europene se plasează pe această poziție, refuzând constant şi în termeni categorici să aplice regula epuizării drepturilor în cazul produselor puse în circulație în afara Comunității Europene. Această soluție a fost statuată în 1976 în litigiile dintre societatea engleză EMI contra mai multor filiale europene ale societății americane CBS şi în 1982 în litigiul dintre societatea Polydor şi RSO contra societății Harlequin şi Simons, cu motivarea că justificarea epuizării regulii de proprietate intelectuală este conferită de existența unei piețe unice care să întrunească condiții cât mai posibil apropiate de cele ale unei piețe interne. Se consideră, de asemenea, că epuizarea internațională va putea să aibă efecte potențial negative asupra funcționării pieței interne şi asupra concurenței, titularul

[13] Гаврилов Э.П. Комментарий к закону об авторском праве и смежных правах, Москва, Издательство «ЭКЗАМЕН», 2005, с.134.

dreptului riscând ca în exteriorul comunității cópiile licite să fie plasate pe piață la prețuri scăzute.[14]

Legiuitorul moldav nu a stabilit careva reglementări care ar prevedea aplicarea teoriei epuizării dreptului de distribuire. În plus, dânsul adoptă o soluție care întăreşte controlul autorului asupra exemplarelor de opere puse în circuitul civil, ceea ce reprezintă o caracteristică diametral opusă teoriei epuizării dreptului. Astfel, potrivit art. 19 alin. 2 al Legii, autorul operei literare, dramatice, muzical-dramatice şi/sau muzicale, imprimate sub formă de fonogramă sau incluse într-o operă audiovizuală, are dreptul la o remunerație pentru orice revânzare a exemplarelor acestei opere.

Urmare celor expuse, considerăm că Legea necesită a fi modificată cu referire la dreptul de difuziune, care trebuie să fie înlocuit cu dreptul de distribuire şi instituirea mecanismului de epuizare a dreptului de distribuire. Aceste modificări vor fi efectuate în vederea respectării prevederilor directivei europene 2001/29/CE care instituie o împuternicire de sine stătătoare şi independentă a autorului, şi anume dreptul de distribuire cu instituția epuizării acestor drepturi şi cu limitele acestui drept, care reprezintă dreptul de a închiria opera şi dreptul de a împrumuta opera, examinate de noi în ceea ce urmează.

Considerăm că art. 10 alin. 2 lit. (b) din Lege urmează să fie modificat, substituind dreptul de difuzare cu *dreptul de distribuire*. Art. 3 din Lege trebuie să fie completat cu o noțiune ce va avea următorul conținut: *distribuirea este comercializarea sau altă formă de transfer cu titlu gratuit sau cu titlu oneros a originalului sau a cópiilor unei opere divulgate legal, precum şi oferirea publică a acestora*.

În acelaşi context, legiuitorul urmează să excludă art. 19 alin. 2 din Lege şi să completeze art.10 cu alin. 6 al Legii, care va avea următorul conținut: *dreptul de distribuire se epuizează, odată cu prima comercializare sau prima formă de transfer a originalului sau a cópiei operei, pe piața internă, efectuată de titularul de drepturi sau cu acordul acestuia*.

După cum am menționat mai sus, dreptul de distribuire se epuizează la prima plasare în circuitul civil a originalelor şi cópiilor operelor, cu excepția dreptului de închiriere şi dreptului de împrumutare a operei.

Dreptul de închiriere a fost introdus pentru prima dată în legislația dreptului de autor a țărilor CSI prin Legea Federației Ruse privind dreptul de autor şi drepturile conexe din 9 iulie 1993 care, potrivit art. 4, formulează următoarele: „chiria reprezintă transmiterea dreptului de posesiune a originalului sau exemplarului operei sau fonogramei pe un anumit termen, în scopul obținerii de profit direct sau indirect". Această definiție a termenului de „închiriere" este transcrisă „mot à mot" de legiuitorul moldav în art. 3 al Legii.

Art. 10 alin. 2 lit. (b) al Legii instituie o împuternicire patrimonială a autorului, şi anume că dreptul de închiriere aparține autorului sau altui titular de drepturi.

În acelaşi sens, art.10 alin. 3 al Legii stabileşte că dreptul de a difuza originalul sau exemplare prin închirierea operelor audiovizuale, programelor pentru calculator, bazelor de date, operelor fixate în fonograme, operelor muzicale sub formă de note cu text aparține autorului sau altui titular al dreptului de autor, indiferent de dreptul de proprietate asupra acestor exemplare.

Norma expusă de legiuitor enumeră obiectele dreptului de închiriere şi face o precizare care se referă la distinctivitatea ce există între opera de artă, literatură sau ştiință şi suportul material pe care este aplicat obiectul dreptului de autor. Dacă consumatorul procură un suport material pe care este aplicată o operă protejată prin dreptul de autor, dreptul de închiriere nu este transmis cu drept de proprietate asupra suportului material, ci rămâne un drept subiectiv al autorului, prin urmare consumatorul este în drept să valorifice opera doar în scopuri private şi nicidecum nu poate oferi sau da în chirie suportul material.

În practică, titularii de drepturi, ce dețin contracte de licență în care se stipulează că le-au fost transmise dreptul de a închiria opera şi dreptul de a comercializa

[14] Calmuschi Otilia, Epuizarea drepturilor de proprietate intelectuală, Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale, nr. 2 (7), iunie 2006, p.30.

operele audiovizuale, colorează suporturile materiale pe care este aplicată opera audiovizuală în diferite culori, pentru a le diferenția pe cele propuse spre comercializare de cele propuse spre închiriere. Prin urmare, autorul va primi o remunerație pentru valorificarea dreptului de închiriere, deşi în practică dreptul de închiriere nu se realizează, deoarece suporturile materiale procurate pentru valorificarea de uz personal sunt, de obicei, oferite în chirie.

Pe plan internațional dreptul de a închiria opera a fost pentru prima dată stipulat în Acordul OMPI privind dreptul de autor, care reglementează acest drept foarte limitat. Art. 7 al Acordului menționat stipulează că autorii programelor pentru calculator, ai creațiilor audiovizuale şi creațiilor fixate în fonograme, după cum este stipulat în legislația națională a Părților contractante, beneficiază de dreptul exclusiv de a autoriza închirierea în scopuri comerciale a originalelor sau a exemplarelor operelor lor pentru public. În afară de aceasta, prevederile respective nu se vor aplica:

a) referitor la programele pentru calculator, în cazul în care programul nu reprezintă obiectul de bază al închirierii;

b) referitor la creațiile audiovizuale, atunci când închirierea în scopuri comerciale nu conduce la multiplicarea amplă a acestei opere, ceea ce ar cauza prejudicii dreptului exclusiv asupra reproducerii.

Potrivit art. 3 al Legii, prin închiriere se înțelege transmiterea dreptului de posesiune a originalului sau exemplarului operei sau fonogramei pe un anumit termen, în scopul obținerii de profit direct sau indirect.

Directiva Consiliului 92/100/CEE din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere şi de împrumut şi anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (în continuare - directiva 92/100/CEE) stipulează în art. 1 alin. 2 că prin închiriere se înțelege punerea la dispoziție în vederea utilizării, pentru o perioadă limitată şi pentru obținerea unui avantaj economic sau comercial direct sau indirect.

Potrivit preambulului, scopul directivei 92/100/CEE este de a armoniza legislațiile naționale, în special în materie de drept de autor şi drepturi conexe, care diferă în ceea ce priveşte noțiunile de închiriere şi de împrumut, deoarece aceste neconcordanțe sunt de natură să denatureze concurența şi schimburile comerciale, influențând realizarea şi buna funcționare a pieței interne.

Pentru a transpune în viață prevederile art. 1 alin. 1 al directivei 92/100/CEE, şi anume că „statele-membre prevăd sub rezerva art. 5 dreptul de a autoriza sau de a interzice închirierea sau împrumutul operelor originale şi al cópiilor protejate prin dreptul de autor, precum şi al altor obiecte menționate în art. 2 alin. 1”, considerăm că dreptul de a închiria trebuie să fie exclus din conținutul dreptului de difuzare, prevăzut de art. 10 alin. 2 al Legii, şi plasat printre împuternicirile de sine stătătoare ale autorului, adică trebuie să fie plasat în art. 10 alin. 2 lit. (c), deoarece închirierea se efectuează după realizarea dreptului de distribuire.

Dreptul de a închiria opera este un drept transmisibil şi, evident, el poate fi cedat terților persoane. Prin urmare, acest drept poate fi valorificat prin intermediul unui contract cu titlu oneros, indiferent de faptul existenței unui avantaj economic sau social direct sau indirect.

În art. 4 directiva 92/100/CEE oferă autorului posibilitatea de a-şi întări poziția sa referitoare la asigurarea drepturilor, şi anume a dreptului de a închiria opera după cesionare şi în special a dreptului la o remunerație echitabilă la care nu poate renunța, astfel că dacă un autor sau un artist interpret sau executant a transferat sau cedat dreptul său de închiriere, în ceea ce priveşte o fonogramă, originalul sau o cópie a filmului, unui producător de fonograme sau de filme, acesta păstrează dreptul de a obține o remunerație echitabilă din închiriere.

Legiuitorul francez nu a transpus integral prevederile directivei 92/100/CEE în legislația sa privind dreptul de autor. Argumentul principal, potrivit lui A. Lucas, este că “în domeniul dreptului de autor, dreptul de distribuire permite de a atinge scopul propus”,[15] adică se are în vedere dreptul de a închiria opera. Anumite prevederi directe cu privire la dreptul de a închiria sunt stabilite doar pentru producătorii de fonograme, producătorii de videograme (art. 215-1CPI) şi organizațiile de difuziune (art. 216-1CPI).

[15] A. Lucas, H.-J. Lucas, Traité de la propriété littéraire et artistique, editura Litec, ediția 2, Paris, 2001, p.221.

Legiuitorul român, la fel, a efectuat unele modificări în legislația națională privind dreptul de autor, având ca obiectiv implementarea prevederilor directivei europene 92/100/CEE. Art. 13 al Legii române nr. 8/1996 prevede că utilizarea unei opere dă naştere la drepturile patrimoniale, distincte şi exclusive, ale autorului de a autoriza sau de a interzice închirierea operei. Potrivit art. 14/3 al Legii nr. 8/1996, prin închiriere se înțelege punerea la dispoziție spre utilizare, pentru un timp limitat şi pentru un avantaj economic sau comercial direct ori indirect, a unei opere. De menționat că, deşi autorul beneficiază de dreptul de a da în chirie opera, legiuitorul prevede şi anumite excepții, potrivit cărora închirierea sau împrumutul nu se aplică:

a) construcțiilor rezultate din proiecte arhitecturale;

b) originalelor sau cópiilor operelor de design ori de artă aplicată, utilizate pentru realizarea produselor de consum;

c) originalelor sau cópiilor operelor, realizate în scopul comunicării publice ori pentru a căror utilizare există un contract;

d) lucrărilor de referință pentru consultare imediată sau pentru împrumut între instituții;

e) operelor create de autor în cadrul contractului individual de muncă, dacă acestea sunt utilizate de către cel care a angajat autorul, în cadrul activității sale obişnuite.

Excepțiile enumerate corespund prevederilor directivei 92/100/CEE, astfel că, potrivit art. 2 alin. 3, se stipulează că prezenta directivă nu reglementează drepturile de închiriere şi de împrumut în ceea ce priveşte operele de arhitectură şi operele de artă aplicată.

În acelaşi sens, în preambulul directivei 92/100/CEE se menționează că, pentru o mai bună înțelegere, trebuie să se excludă de la închiriere şi de la împrumut, în sensul prezentei directive, unele forme de punere la dispoziție, de exemplu punerea la dispoziție de fonograme sau de filme (opere cinematografice sau audiovizuale sau secvențe animate de imagini, însoțite sau nu de sunet) în scopul reprezentării publice sau radiodifuziunii şi televiziunii, punerea la dispoziție în scopul expunerii sau punerea la dispoziție în scopul consultării imediate, întrucât împrumutul în sensul prezentei directive nu înglobează punerea la dispoziție între entități accesibile publicului.

SUMMARY

The right to diffuse a work is a juridical mandate of the author and according to its legal nature it is the absolute patrimonial subjective right, opposable to all the persons. Under the fact that both the right on commercialization and the right on distribution are different ones, we shall examine thereof separately, in the light of the EC directives in the given field.

CALENDAR

La 30 iunie 1957 s-a născut la Smeloe, reg. Summî, Ucraina, Dumitru SALOGUB, ***doctor în ştiințe tehnice, colaborator ştiințific superior, şeful Secției de marketing şi informație a Agenției Naționale pentru Dezvoltarea Ramurii Tutunului din Republica Moldova.***

Dumitru SALOGUB a absolvit Facultatea de mecanizare şi electrificare a agriculturii a Institutului Agricol "M. Frunze" din Chişinău în anul 1979.

În 1989 susține teza de doctor în ştiințe tehnice, iar în 1992 i se conferă titlul de colaborator ştiințific superior.

Activitatea sa de cercetător şi inventator s-a materializat în 30 de publicații ştiințifice şi 13 brevete de invenție referitoare la mecanizarea lucrărilor agricole în livezi şi vii, tehnologiile de producere şi prelucrare a tutunului.